

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/656,Otwarcie-wystawy-Prasa-polska-na-obczyźnie-19391947-Sopot-2-wrzesnia-2005-r.html>
17.03.2026, 19:05

Otwarcie wystawy „Prasa polska na obczyźnie 1939-1947” – Sopot, 2 września 2005 r.

19.09.2005

Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Gdańsku przygotowało wystawę ze zbiorów dr. hab. Marka Ney-Krwawicza – pracownika naukowego Instytutu Historii PAN w Warszawie, popularyzatora wojennej historii Polski.

Wystawa poświęcona jest prasie polskiej na obczyźnie, ukazującej się w latach 1939-1947. Ze względu na ogrom zgromadzonego materiału archiwalnego, jest to wystawa nie tylko o prasie, lecz o losach polskich uchodźców w tamtych latach – w świetle polskich gazet i biuletynów, wydawanych na całym świecie.

Wystawa prezentuje ponad dwieście tytułów prasowych z tego okresu. Otwiera ją wydawane w roku 1939 na powielaczu, przez internowanych oficerów Wojska Polskiego w Rumunii, pismo „Wiarus na Obczyźnie”, zamyka zaś pierwszy numer „Kultury” wydanej w roku 1947 w Instytucie Literackim w Rzymie.

Wszędzie tam, gdzie tworzyły się skupiska Polaków, pojawiała się też polska prasa. „Geografia” tej prasy jest zarazem zapisem polskich dróg tułaczycy w latach II wojny światowej i zaraz po jej zakończeniu. Większość prezentowanych wydawnictw to prasa wojskowa, co wynika z samego charakteru wojennych lat 1939-1945. Są tu publikacje internowanej w Szwajcarii po kampanii francuskiej 2. Dywizji Strzelców Pieszych, z czołowym pismem „Goniec Obozowy” (z białymi plamami po ingerencji cenzury szwajcarskiej). Przedstawiono duży zasób tytułów prasowych Wojska Polskiego w Wielkiej Brytanii, w tym prasę obozową, wydawaną zaraz po przybyciu tu Wojska Polskiego z Francji w 1940 r. Osobną częścią wystawy jest prasa towarzysząca walkom na kontynencie 1. Dywizji Pancerniej gen. Stanisława Maczka. Zwracają uwagę dwa numery „Dziennika Żołnierza 1. Dywizji Pancerniej” – pierwszy z 1944 r. oraz ostatni, wydany w 1947 r. już na terenie okupowanych Niemiec. Są na wystawie pisma Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich – także gazetka wydana w Tobruku.

Niepowtarzalnym zjawiskiem wydawniczym były działania na tym polu armii gen. Władysława Andersa w całym okresie jej istnienia – od Rosji po Włochy. Ich szczególnym przejawem było pismo „Orzeł Biały”. Jest też prasa Polskich Sił Powietrznych i Marynarki Wojennej – z gazetkami okrętowymi, np. z ORP „Błyskawica” oraz Polskiej Marynarki Handlowej.

Lata II wojny światowej to także polska prasa cywilna poza granicami kraju. Są to pisma informacyjno-polityczne, jak na przykład londyński „Dziennik Polski” czy „Polska” wydawana przez ambasadę RP w Kujbyszewie – po układzie Sikorski-Majski. Można także zobaczyć „Polaka w Meksyku” – gazetę wydawaną przez tamtejszą delegaturę Rządu RP.

Uwagę przyciągają pisma młodzieżowe, w tym „My”, pisemko Gimnazjum i Liceum w „mieście polskich dzieci”, czyli irańskim Isfahanie, oraz „Smrek” – pismo Gimnazjum i Liceum przy 3. Dywizji Strzelców Karpackich. Są także „Junak” oraz „Kadet” – pisma Junackiej Szkoły Kadetów. Są wydawnictwa harcerskie – zarówno z Wielkiej Brytanii, jak i ze Środkowego Wschodu.

Osobnym działem są pisma religijne, z ukazującym się na Bliskim Wschodzie pismem „W imię Boże”, oraz religijnym dodatkiem do szwajcarskiego „Gońca Obozowego”.

Szczególne znaczenie nabiera prasa polska dla rozrzuconych po Niemczech w latach 1945-1947 byłych jeńców wojennych i byłych robotników przymusowych w Rzeszy. Mało znany jest fakt funkcjonowania polskiego miasta - Maczkowa (tak przemianowano na dwa lata niemieckie Haren). Na wystawie można obejrzeć m.in. „Dziennik Informacyjny” służący polskiej społeczności Maczkowa.

Zakończenie wojny to stopniowe przechodzenie żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych do cywilnego życia, przede wszystkim na emigracji, i tworzenie organizacji kombatanckich. Prasa kombatancka, w tym prasa Stowarzyszenia Polskich Kombatantów, kończy ekspozycję. Pozostali na obczyźnie byli żołnierze, ludzie pióra, artyści wnieśli niepodważalny wkład w krzewienie polskości i wolnego słowa po 1945 r. Szczególna zasługa przypada tu środowisku paryskiej „Kultury, wyrastającej z Oddziału Kultury i Prasy 2. Korpusu Polskiego. Pierwszy numer tego periodyku jest zarazem ostatnią, prezentowaną na wystawie publikacją.

Na wystawie widoczna jest różnorodność prasy tamtego czasu - zarówno pod względem jej geograficznego zasięgu (Rumunia, Węgry, Szwajcaria Wielka Brytania, Kanada, Związek Sowiecki, Iran, Irak, Włochy, Francja, okupowane Niemcy), jak zawartości (prasa wojskowa, informacyjna, fachowa, młodzieżowa, religijna), oraz techniki druku (od powielanej w warunkach polowych, do wielobarwnych pism ilustracyjnych). Są także gazety ściennie i dodawane do pism kalendarze.

Dopełnieniem obrazu prasy są oryginalne fotografie, wykonane przez uczestników zdarzeń i korespondentów wojennych, w tym fotografie z pieczętkami cenzury, zabraniającej lub dopuszczającej dane zdjęcie do publikacji.

Wystawa o polskiej prasie lat 1939-1947 jest zapisem nie tylko losów naszego wojska w latach II wojny światowej, ale daje także ogólny obraz dziejów polskiego wychodźstwa cywilnego tego czasu.

Wystawa jest czynna do 16 grudnia br., można ją oglądać w każdy poniedziałek od 10.30 do 17.00 i w każdy piątek od 8.30 do 15.30 w sali Rady Miasta Sopotu - w gmachu Urzędu Miasta Sopotu przy ul. Kościuszki 25.

Serdecznie zapraszamy.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

